

FOSEN NATURVERNFORENING

Adr. : Ytre Ringvei 32, 7100 Rissa Tlf. : 73851430
- foreningen for et bredt, helhetlig og aktivt naturvern på Fosen

Vår ref : A.6.1aq

Deres ref :

Dato : 05.06.2020

Åfjord kommune
Sektor Landbruk og tekniske tjenester
7170 Åfjord
postmottak@afjord.kommune.no

Norgeskjell AS søker ny lokalitet ved Straumen - merknader

Vi viser til at Norgeskjell AS søker om ny lokalitet for akvakultur av blåskjell i Åfjord kommune - lokalitet Straumen på 40 dekar. Søknaden om ny lokalitet ved Straumen ligger ute til offentlig ettersyn og vi vil her komme med våre merknader. For denne lokaliteten ble det gitt midlertidig tillatelse i 2017. Dokumenta i saka [ligger på postlista](#).

I strid med ny arealplan

Norgeskjell AS søker om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel til dyrking av blåskjell på lokaliteten Straumen. Den gjeldende kommuneplanens arealdel for gamle Åfjord kommune datert 19.06.2019, dvs. av svært ny dato. I denne planen ligger den omsøkte lokaliteten i et område med plankategori NFFF-1 – et område for natur, friluftsliv, ferdsel og fiske.

Kommuneplanen er kommunen sitt overordnede styringsdokument som har blitt til gjennom en omfattende prosess. Det skal derfor gode grunner til å fravike planen. En skal heller ikke uthule betydningen av overordnede bestemmelser i kommuneplanen med stadige dispensasjoner – dette også med tanke på presedens i andre kommende saker. Sumeffekten av en bit-for-bit-utbygging som dette er et eksempel på, har negative konsekvenser for både biologisk mangfold, friluftsliv og kulturlandskap. Åfjord kommune har bestemt i vedtaket av ny arealplan at de ikke vil ha oppdrett i dette området. Da må denne søknaden avslås.

I tillegg har vi [det kartlagte friluftsområdet Selnes](#)¹ – strandsone med tilhørende sjø og vassdrag. Lokalitet Straumen vil, så vidt vi klarer å se, overlappe med dette kartlagte friluftsområdet fra 2014. Da er dette området allerede avsatt til friluftsliv – det er allerede relativt nylig disponert til noe annet enn skjelloppdrett.

Naturmangfold

Lokalitet Straumen vil overlappe med den viktige naturtypen «[Sterke tidevannsstrømmer med områdenavn Ytre Åfjorden](#)»². I tillegg er vi bekymret for den svært viktige [naturtypen Lauvøya – «Bløtbunnsområder i strandsonen»](#)³ som vil ligge i fjæra rundt lokaliteten Straumen. Vi er fremdeles bekymret for at et blåskjellanlegg her vil påvirke disse naturtypene i negativ retning. Norgeskjell AS skriver på [sine hjemmesider](#)⁴ – sitat: «Skjellanleggene er

¹ <https://faktaark.naturbase.no/?id=FK00004751>

² <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00035728>

³ <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00120424>

⁴ <https://www.norgeskjell.no/content/37/Skjelloppdrett-og-miljo>

ikke bare hjem for blåskjell, men blir ofte et levested for en rik variasjon av arter som børstemark, tare, tunikater og fiskeyngel. Det samler seg ofte mye fisk i og under skjellanleggene, hvor de finner skjulested og mat. Blåskjellanlegg vil slik sett bidra positivt til artsmangfold, økologi og fiskeproduksjon lokalt». Med andre ord vil dette si at etablering av et blåskjellanlegg vil endre/forstyrre den lokale balansen mellom artene.

Vi ser av artskart at det finnes ærfugl og andre rødlistede sjøfugl som blant annet havelle, sjøorre og alke i området. I NINAs rapport «[Effekter på forstyrrelser på fugl og pattedyr fra akvakulturanlegg i sjø – en litteraturstudie](#)⁵» fra 2015 finnes en sammenfatning av hvilke arter en bør vurdere ved fremtidige søknader om å få etablere nye oppdrettsanlegg (s.36). Vi finner ingen dokumentasjon på at slike vurderinger er tatt. Flere anlegg i samme fjord vil skape mer forstyrrelser og mindre plass igjen for sjøfuglene som allerede er hardt presset.

Det kan som kjent oppstå konflikter mellom fugl, da særlig ærfugl, og dyrking av blåskjell da fugl kan begynne å beite på skjellene. Dette må unngås både for fuglenes beste og skjelldyrkernes beste. [Ifølge NINA Rapport 110 «Konflikter mellom ærfugl og blåskjeldyrking»](#)⁶ er det viktig at kommuner i sin planlegging av områder til skjelloppdrett gjør undersøkelser over forekomst av ærfugl i forkant og legger oppdrett til områder der det er naturlig lite ærfugl. Dette for å begrense skadene. Vi kan ikke se av de fremlagte dokumenter at denne problemstillingen er vurdert.

Den samlede belastning på økosystemene dette sett i sammenheng med alle eksisterende anlegg i hele området må også vurderes.

Norgeskjell AS har gjentatte ganger [søkt tillatelser til felling av skadegjørende ærfugl](#), til og med fra motorisert fartøy⁷. Dette siste ble heldigvis [avslått](#). Dette viser vel at blåskjelloppdrett ikke bør plasseres ved Straumen.

Strømmen i Straumen

Aqua Kompetanse AS gjorde i 2015 en måling av vannstrøm ved Straumen. Etter avtale med Norgeskjell er det ikke gjort noen vurdering av lokalitetens egnethet. Det hadde etter vår mening vært naturlig at en slik rapport sa noe om egnethet, det er jo derfor rapporten lages. For ikke-fagfolk som politikere og administrasjon i kommune og fylke ville det vært å foretrekke for å gi de et bedre beslutningsgrunnlag. Men det er konkludert med at det er en jevn strøm i hele vannsøyla, med tilsynelatende kraftige strømakselerasjoner på fellende sjø, spesielt i den øverste delen av vannsøyla.

De har, slik vi forstår det som er skrevet, hatt problemer med strømmålingene i de strømssterke periodene da instrumentet opplevde økt helning i disse periodene. For oss kan det se ut som at så mange som ca. 400 målinger av totalt 3473 var strømmene så sterke at måleutstyret fikk for stor helning⁸. Dette tyder vel på strekte strømmer i området. Men det er vel kanskje ikke så overraskende at det er sterke strømmer på en plass som har navnet Straumen? Hva er erfaringene til Norgeskjell på denne lokaliteten? Vi er blitt fortalt at det midlertidige anlegget hadde problemer tidlig i 2019 forårsaket av sterk strøm/dårlig forankring.

⁵ <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M452/M452.pdf>

⁶ <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport%5C2005%5C110.pdf>

⁷ Dette er ikke en fullstendig oversikt, kun det vi tilfeldigvis har funnet ved søk i postliste til gamle Åfjord kommune

⁸ s. 3 tabell "Post processing" i rapporten "Måling av vannstrøm ved Straumen i utløpet til Åfjorden, Åfjord kommune, januar – februar 2015"

Plastforurensning

Plastforurensning i havet er et gigantisk problem og hvis ingen ting gjøres, [vil det innen 2050 være mer plastsøppel enn fisk i verdenshavene](#)⁹. Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har på oppdrag for Miljødirektoratet gjort [en undersøkelse](#)¹⁰ som bekrefter at mikroplast tas opp av blåskjell og at det foregår langs hele kysten. Fire av fem undersøkte skjell har fått i seg plastpartikler og siden vi spiser hele dyret vil vi dermed spise plast. I Adresseavisen 05.01.2018 viser kronikkforfatter Rachel Tiller ved SINTEF Center for Clean Ocean Research til en belgisk rapport som sier at en storkonsument av oppdrettsblåskjell kan få i seg så mye som 11 000 plastpartikler i året. I tillegg viser det seg i en [studie](#)¹¹ at plasten som flyter rundt i havet gjør dobbelt skade på dyrelivet. Vi kan ha en overføring av miljøgifter fra plast og mikroplast til marine organismer som tar søppelet for å være mat. Dette gir en god mulighet for at det ender opp i næringskjeden, og eventuelt også i sjømaten vi spiser. Og hva da med fugler, fisk og dyr som har skjell som en av sine hovednæringer? Hvordan vil plasten de spiser påvirke dem på kort og lang sikt?

I desember 2017 fikk klima- og miljøminister Vidar Helgesen samlet medlemmene i FNs miljøforsamling rundt [et forslag om en nullvisjon for marin forsøpling](#)¹². FNs miljøforsamling er verdens øverste beslutningsmyndighet for miljø. Dette må forplikte og vi må få på plass en nulltoleranse for plastutslipp fra oppdrettsnæringen.

I en artikkel på [TV2.no fra mai 2020](#)¹³ skrives det om forskningsinstituttet NORCE i Bergen som forsker på mikroplast. Plastpartiklene (rester av pakkeplast, tau, trål-rester og pellets fra plastproduksjon) kan bli på størrelse med bakterier og da begynner vi å forstå hvordan de kan tas opp i kroppen. Likevel vet man fremdeles svært lite om de skadelige effektene av å få i seg disse mikroskopiske partiklene sies det i artikkelen. ORCE-toksikolog Haave forteller om dyr som har blitt eksponert for større mengder, der konsekvensene har blitt mindre energi, høyere dødelighet, endring i enzymer og til og med endret adferd. Nå er målet å få klassifisert mikroplast som en miljøgift.

I tidligere saker vedrørende skjelloppdrett i Åfjord og Norgeskjell AS har det kommet frem at Norgeskjell AS bruker tauverk bl.a. bestående av polypropylen (tauverk som flyter, ifølge leksikonet) eller andre stoffer som må defineres som plastprodukter. Dette er rimelig tauverk i forhold til alternativer som stålvaier og naturfibertau. Altså finnes det alternativer som kan benyttes.

Oppdretter får tildelt areal fra allmennheten gratis. Da må vi sette krav til oppdretter om bruk av miljøvennlige materialer der slikt er tilgjengelig.

I tidligere, lignende saker har fylkesmannen opplyst om at det fra departements hold jobbes med en produsentansvarsordning for utrangert utstyr fra fiskeri- og oppdretts-næringen. Men årene går og ingen ting skjer og mengden mikroplast og plast øker. Her må det nå tas ansvar

⁹ <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/miljoevern/i-2050-er-det-mer-plast-enn-fisk-i-havet/a/23599536/>

¹⁰ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2017/desember-2017/mikroplast-i-blaskjell-langs-hele-kysten/>

¹¹ <https://www.nrk.no/nordland/ny-studie-plasten-som-flyter-rundt-i-havet-gjor-dobbel-skade-pa-dyrelivet-1.13836580>

¹² <https://www.dagbladet.no/kultur/plastisk-fantastisk/68994534>

¹³ <https://www.tv2.no/a/11463034/>

lokalt. Et sterkt lokalt demokrati betyr også et stort ansvar - et ansvar for å sette krav til lokale bedrifter når det gjelder forurensing, bruk av miljøvennlig materiale mv.

Plast må også representere et stort problem for skjellnæringen når fire av fem skjell har plastpartikler i seg. Hvem vil vel spise giftig plast? Vi etterlyser igjen en konkret plan for å nå målet om null plastutslipp fra denne næringen.

Vi kan og må starte med å pålegge bruk av miljøvennlige materialer der vi vet det finnes.

Håndtering av biologisk avfall

Vi etterlyste igjen informasjon om hvordan Norgeskjell AS har tenkt å håndtere blåskjellavfallet som et slikt anlegg vil generere. Avfallet vil her bestå av kasserte skjell (knuste, skadde eller døde), tang og annet organisk materiale. Det vi finner er en avtale med en grunneier om nedgraving av avfall fra hele anlegg ved sykdom. Dette som en del av beredskapsplan.

Det må på plass en forsvarlig plan for deponering av ordinært driftsavfall her. Med litt vilje og fantasi kan dette bli et produkt til nytte for andre som f.eks. gjødsel eller jordforbedring. Åfjord kommune har i tidligere vedtak i lignende saker etterlyst snarlig løsning for sikker deponering av driftsavfall fra blåskjellindustrien. Ingen ting skjer. Da bør det være på tide å sette foten ned her og kreve løsning på dette nå.

Tillatelsen gjelder produksjon av 100 tonn blåskjell årlig på et 40 da stort område. Norgeskjell AS er landets størst produsent med strategi på rundt 2000 tonn levert i året. Mengden avfall regnes å ligge mellom 35 – 40 % av pakkevolumet. Det blir da realistisk å regne med rundt 1333 tonn avfall i året hvis en legger det høyeste anslag til grunn. Dette utgjør rundt 29 tonn i uka eller 4 121 kg/d.

Dumping i av driftsavfall i sjø vil nok kreve tillatelse fra fylkesmannen ref. uttalelse i brev av 27.05.14 om en utslippstillatelse til en lignende bedrift i Rissa. Her heter det: «Fylkesmannen kan vurdere dumping av skjellavfall i åpen sjø som en alternativ løsning... En slik alternativ løsning vil også kreve tillatelse fra fylkesmannen.» Norgeskjell AS i Åfjord produserer mye mer enn produsenten i Rissa, og da vil en utslippstillatelse her være nødvendig. Faktisk ga fylkesmannen utslippstillatelse for utslipp i sjø til bedriften i Rissa 27.05.14 og satte bestemte vilkår. Det skulle være krav til best mulige teknikker (BAT), og det skulle være oppfølgende overvåkning av utslippet. Miljødirektoratet vurderte under klagebehandlingen at dette var å anse som næringsavfall følge Forurensningsloven §§ 6 og 32, i tillegg skulle det være krav til dokumentasjon av utslippssted før deponering fant sted.

Både Naturmangfoldloven og Vannforskriften ble brukt som hjemmel for vedtak. Næringsavfallet var pliktig å leveres godkjent mottak eller nyttiggjøres. Målet i lovverket er å begrense forurensning og avfallsproblemer. De best tilgjengelige teknikker skal anvendes. Strukturmaterialer i dette avfallet kan være velegnet til bl.a. komposteringsanlegg. Denne behandlingen av blåskjellproduksjonen i Rissa gir presedens for vurdering av Norgeskjell AS sin produksjon. Bærekraftig bruk skal ivaretas gjennom offentlig myndigheters vedtak.

Blåskjellavfallet faller videre inn under EUs biproduktforordning som er implementert i norsk lov fra 2007. Det vil uten tvil være fare for helsemessige konsekvenser for mennesker og dyr når opptil 1333 tonn råtnede blåskjellavfall dumpes i sjøen per år. Avfallet vil gi negative følger for økosystemet. Fugl, fisk mm. vil kunne konsumere av dette råtnende avfallet, og det

vil ikke være bra for badestrender og fritidsfisket i nærområdet. Blåskjellavfallet kommer inn under kategori 3 og må leveres egnet godkjent anlegg. Forutsetningen er at det er av animalsk opprinnelse, skal ikke gå til humant konsum og skal ikke bestå av levende dyr. Disse forutsetningene er til stede.

Det må på plass en plan for håndtering av det biologiske avfallet fra skjellproduksjonen. Dette er næringsavfall og må leveres til godkjent mottak eller nyttiggjøres. Avfallet skal ikke tilbake til sjøen. Avfallet skal heller ikke lagres i store hauger på land der bl.a. forråtnelse skaper luktplager.

Konklusjon

Anlegget legger beslag på områder brukt/bebodd av fisker, fugler, dyr og mennesker, både over og under vannflaten. Når disse områdene blir tatt i bruk til skjelloppdrett, vil dette fortrenge de opprinnelige beboerne/brukerne. Dette er en form for privatisering av våre felles sjøarealer. For sjøfugler og andre er dette livsviktige arealer.

Håndtering av plast og mikroplast er ikke på plass - heller ikke håndtering av skjellavfall. Anlegget strider også med nylig vedtatt arealplan.

På grunnlag av dette fraråder vi å gi innvilge søknaden om skjelloppdrett ved Straumen.

Med hilsen

Fosen Naturvernforening

